

Assignatura: ANTROPOLOGIA DEL RITUAL I DE LES REPRESENTACIONS

SIMBÒLIQUES

Codi: 28686

Professora: Virginia Fons

Cicle: Segon

Semestre: Primer

Núm Crèdits: 7'5

Tipus: TR

Horari de classe: Gr.2: DM-DJ 18.00-19.30

TI 2: DJ 16.30-17.30

DT 2: DM 16.30-17.30

Despatx: B9-141

Telèfon: 93 581 3458

E-mail: Virginia.Fons@uab.es

CONTINGUTS

Després d'unes consideracions introductòries sobre la religió i uns aclariments previs sobre qüestions de terminologia, imprescindibles per a la comprensió de l'enfocament històric de la disciplina, el temari tractarà breument la teoria del símbol i el seu ús per l'antropologia, entrarà en les teories sobre el mite i se centrarà en el ritual. En aquest punt el curs entrarà tant en l'anàlisi de rituals tradicionals com els més contemporanis, tot dedicant un tema sencer als rituals de pas. En la darrera part del curs tractarem els medicinars tradicionals i la bruixeria com exemples particulars, i dedicarem el darrer tema al dinamisme del símbol i el ritual, on tractarem el debat entorn al concepte de sincretisme.

OBJECTIUS

En acabar el curs l'estudiant ha de conèixer les teories clàssiques sobre la religió, el símbol, el mite i el ritual, i ser capaç de descriure i d'analitzar un ritu en les seves característiques essencials i les seves representacions simbòliques.

TEMARI

Bloc temàtic I: La religió

Tema 1: L'antropologia social i l'estudi de la religió

Tema 2: Funció social i funció simbòlica de la religió

Bloc temàtic II: El símbol

Tema 3: L'estudi antropològic del símbol

Tema 4: Teoria del símbol

Tema 5: Símbol, estructura i formes de classificació

Tema 6: L'antropologia simbòlica

Tema 7: L'antropologia cognitiva

Bloc temàtic III: El mite

Tema 8: Les teories clàssiques del mite

Tema 9: L'anàlisi estructural dels mites.

Tema 10: Llegendes, contes, rumors i altres formes de comunicació simbòlica

Bloc temàtic IV: El ritual

Tema 11: El ritual: introducció

Tema 12: Sacrifici, mort ritual i canibalisme

Tema 13: Els ritus de pas

Tema 14: Simbolisme ritual, procés ritual i drames rituals

Tema 15: Les festes

Tema 16: La ritualitat contemporània i els actes simbòlics de classificació problemàtica

Bloc temàtic V: L'eficàcia simbòlica

Tema 17: Els medicinares tradicionals i la bruixeria.

Tema 18: Símbols, rituals i història

AVALUACIÓ

L'avaluació consistirà en dos parts: 1) Treball sobre algun dels temes exposats a classe i les lectures comentades a les tutories integrades (TI) i a lliurar durant el curs (50% de la nota); i 2) Examen (50% de la nota). La pauta del treball es lliurarà la setmana anterior a Nadal. La data de lliurament del treball realitzat és la mateixa de l'examen.

TUTORIA INTEGRADA

El centre d'atenció de la Tutoria Integrada (TI) serà l'anàlisi i discussió de les lectures obligatòries, coincidint amb els comentaris a avaluar. El primer dia de classe es distribuïran els grups de discussió per dates i una bibliografia recomanada per temes.

DOCÈNCIA TUTORITZADA

El centre d'atenció de la Docència Tutoritzada (DT) és la comprensió del contingut del curs i la resolució individualitzada dels problemes que plantegi. Especialment, durant la segona part del curs, l'atenció se centrarà en l'enfocament del treball que versarà sobre un tema i les lectures recomanades. L'estudiant podrà ser convocat/da al despatx per a fer el seguiment i aprofundir en la comprensió d'aquests dos blocs, o bé hi podrà anar lliurement quan en senti la necessitat, sempre prèvia cita (virginia.fons@uab.es).

BIBLIOGRAFIA

Obres generals

-Cantón Delgado, Manuela 2001 *La razón hechizada. Teorías antropológicas de la religión*, Barcelona: Ariel.

- Díaz Cruz, Rodrigo 1998 *Archipiélago de rituales. Teorías antropológicas del ritual*, Barcelona: Anthropos.

- Duch, Lluís 1997 *Antropología de la religión*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- Izard, Michel y Pierre Smith (eds) 1989 (1979) *La función simbólica*, Madrid: Júcar.

- Meslin, Michel 1978 *Aproximación a una ciencia de las religiones*, Madrid: Ediciones Cristiandad.

- Morris, Brian 1995 (1987) *Introducción al estudio antropológico de la religión*. Barcelona: Paidós.

- Rubio Hernández, Rogelio 1988 *Antropología: Religión, Mito y Ritual*, Madrid: UNED.

- Waal Malefijt, Annemarie de, 1975 *Introducción a la antropología religiosa*, Estella: Ed. Verbo Divino.

* Més els apartats sobre religió, mite, símbol i ritual dels manuals d'antropologia social i cultural.

Monografies recomanades

- Geertz, Clifford 1994 (1968) *Observando el islam*, Barcelona: Paidós.

- Griaule, Marcel 1987 (1948) *Dios de agua*, Barcelona: Alta Fulla.

- Leenhardt, Maurice 1995 [1941-42 y 1952] *La persona a les societats primitives*, Barcelona: Icaria.

— 1997 [1947] *Do Kamo. La persona y el mito en el mundo melanesio*, Barcelona: Paidós.

Lectures obligatòries

1

- Durkheim, Émile 1987 (1912) "Definició del fenomen religiós i de la religió", a *Les formes elementals de la vida religiosa*, Barcelona: Edicions 62, pp.47-69.

- Godelier, Maurice 2000 (1972) "Hacia una teoría marxista de los hechos religiosos", a *Economía, fetichismo y religión en las sociedades primitivas*, Madrid: Siglo XXI, pp. 346-354.

- Geertz, Clifford 1987 (1973 [1966]) "La religión como sistema cultural", a *La interpretación de las culturas*, Barcelona: Gedisa, pp.87-117.

2

- Durkheim, Émile y Marcel Mauss 1969 (1903) "De quelques formes primitives de classification. Contribution à l'étude des représentations collectives" a Marcel Mauss *Essais de sociologie*, París: Éditions de Minuit, pp.162-230. (Hi ha traducció al castellà. cf també la compilació Émile Durkheim 1996 *Clasificaciones primitivas (y otros ensayos de antropología positiva)*, Barcelona: Ariel, pp. 23-103).

- Turner, Victor 1980 (1967) "La clasificación de colores en el ritual Ndembu: un problema de clasificación primitiva", a *La selva de los símbolos. Aspectos del ritual Ndembu*, Madrid: Siglo XXI, pp. 65-102.

3

- Héritier, Françoise 1996 (1996) "Fecundidad y esterilidad. En el corazón del tejido ideológico" en *Masculino / Femenino. El pensamiento de la diferencia*, Barcelona: Ariel.

- Lévi-Strauss, Claude 1971 (1962) "La ciència del concret", a *El pensament salvatge*, Barcelona: Edicions 62, pp. 19-50.

4

- Turner, Victor 1980 (1967) "Símbolos en el ritual Ndembu", a *La selva de los símbolos. Aspectos del ritual Ndembu*, Madrid: Siglo XXI, pp. 21-52.

- Turner, Victor 1988 (1969) "Niveles de clasificación de un ritual de vida y muerte" i "Liminalidad y *communitas*" a *El proceso ritual*, Madrid : Taurus, pp.13-53 i 101-136.

5

- Douglas, Mary 1991 (1966) "Magia y milagro" a *Pureza y peligro. Un análisis de los conceptos de contaminación y tabú*, Madrid: Siglo XXI, pp.61-79.

- Herrenschildt, Olivier 1989 (1979) "Sacrificio simbólico o sacrificio eficaz", en Izard, M. y P. Smith (eds) *La función simbólica*, Madrid: Júcar. pp.181-203.

- Lévi-Strauss, Claude 1974 (1958) "L'efficacité symbolique", a *Anthropologie Structurale*, París: Plon. pp. 213-234. (Hi ha traducció al castellà).

6

- Belmont, Nicole 1989 (1979) "Superstición y religión popular en las sociedades occidentales", in M. Izard & P. Smith (eds) *La función simbólica*, Madrid: Júcar, pp.55-73.
- Lupo, Alessandro 1996 "Síntesis controvertidas. Consideraciones en torno a los límites del concepto de sincretismo", *Revista de Antropología Social*, nº5, pp.11-37.

7

- Geertz, Clifford 1987 (1973) "Ritual y cambio social: un ejemplo javanés", *La interpretación de las culturas*, Barcelona: Gedisa.
- Sahlins, Marshall 1989 (1979) "La apoteosis del Capitán Cook" en M. Izard y P. Smith (eds) *La función simbólica*, Madrid: Ediciones Júcar, pp.321-359.

8

- Christian, William 1995 "La devoció a les imatges brunes a Catalunya. La Mare de Déu de Montserrat", *Revista d'Etnologia de Catalunya*, nº6, Febrer, pp.24-33.
- Delgado, Manuel 1997 "Exorcismo y martirio de las imágenes. La iconoclastia como violencia corporal en las sociedades mediterráneas", en F. Checa y P. Molina (eds) *La función simbólica de los ritos. Rituales y simbolismo en el Mediterráneo*, Barcelona: Icaria / ICA, pp.367-398.
- Lévi-Strauss, Claude 2001 (1952) *El suplicio de Papá Noel*, Madrid: del Taller de Mario Muchnik.